

การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อประชาคมอาเซียน Administration of Buddhist University for ASEAN Community

พระเมธาวิจารย์ (สุเทพ พุทธจรรยา),
Phramethavinairos (Sutep Buddhacanya),
พินสุดา สิริธรรงค์, กล้า ทองขาว
Pinsuda Sirithrungsri, Kla Thongkhao
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
E-mail: psbud99@hotmail.com

ได้รับบทความ: 21 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 4 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 8 ธันวาคม 2562
Received: October 21, 2019; Revised: December 4, 2019; Accepted: December 8, 2019

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการแข่งขันอย่างสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกได้ โดยเฉพาะภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อมหาวิทยาลัยของไทยที่กำลังประสบปัญหาอย่างหลากหลาย โดยเป็นปัญหาในระดับวิกฤติ ทั้งทางด้านคุณภาพและด้านประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากความอ่อนแอในหลายส่วนที่กระทบกันเข้ามาเป็นห่วงโซ่ของปัญหา ทั้งด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบริหารทั่วไป ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ และการก้าวสู่ยุคข้อมูลข่าวสารของสังคมโลก ตลอดจนการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยการปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้เป็นสากลสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการแข่งขัน บทความนี้ได้สร้างองค์ความรู้จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการ ปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา และการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, มหาวิทยาลัยสงฆ์, ประชาคมอาเซียน

Abstract

Thailand is faced with rapid change and high competition in cases of economics, social, politics, governing and technology for participation competency in ASEAN community and world community especially under changing surrounding of globalization which are changing as rapidly and high complexity those are affected to Thai University which are faced a lot of problems and crisis level both in quality and effectively all are fruited from variety of weakness

which are effected together as a chain of problem in terms of administrative structure, personal administration, academic administration, budget administration and general administration, therefore the two Sangha Universities; Mahamakut Buddhist University and Mahachulalongkornrajavidyalaya need to stand by for facing off changing situation of globalization current and going to information technology age of the world society throughout participation of ASEAN community with adaptation of vision in administration of Sangha Universities as universal along with changing and competition competency. This abstract has made a body of knowledge from literature review on concept of administration, ASEAN declaration of education, and education of Sangha Universities for presentation of administration of Sangha Universities for supporting of ASEAN community.

Keywords: Administration, Sangha Universities, ASEAN Community

1. บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มหาวิทยาลัยทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบจากกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยหลายแห่งต่างจำเป็นต้องยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่มหาวิทยาลัยของไทย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้เผชิญกับกระแสต่าง ๆ โดยเฉพาะกระแสทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามามีอิทธิพลสำคัญต่อมหาวิทยาลัยของไทย ซึ่งส่งผลกระทบที่รุนแรงและน่ากังวลมากขึ้น (อานนท์ ศักดิ์วีระวิทย์, 2559: 9) มหาวิทยาลัยของไทยหลายแห่งในเวลานี้ นอกจากจะถูกตั้งคำถามจากประชาคมอุดมศึกษาแล้ว สังคมภายนอกเองยังจับตามองและตั้งคำถามถึงการปรับเปลี่ยนทั้งบทบาทและสถานภาพของตนเองว่าจะไปใน

ทิศทางไหน ท่ามกลางกระแสทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังท้าทายมหาวิทยาลัยของไทย (ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ, 2554: 18) อีกทั้งค่านิยมของมหาวิทยาลัยที่ได้เปลี่ยนไปจากค่านิยมทางวิชาการมาสู่ค่านิยมและคุณค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น กระแสค่านิยมและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อนโยบายในการพัฒนามหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยคาดการณ์ว่า แนวโน้มในอนาคตนี้การแข่งขันทางการศึกษาจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550: 41)

นอกจากนี้ การที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้นำที่ก่อตั้งสมาคมอาเซียน การสร้างประชาคมอาเซียนให้เข้มแข็งภายใต้ยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์เดียว เอกลักษณะเดียว และประชาคมเดียว เพื่อความเจริญมั่นคงของประชากร ทรัพยากร และเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียน โดยต้องยึดหลักสำคัญคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน สำหรับการศึกษา นั้นจัดอยู่ในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาคมด้านอื่น ๆ มีความเข้มแข็ง เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน (ขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์, 2556: 87) จึงได้มีการสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network; AUN) ซึ่งเป็นความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ส่งผลทำให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 48) ดังนั้น จากกระแสการเปลี่ยนแปลงและนโยบายการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนและปฏิญญาอาเซียนดังกล่าว ส่งผลทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต้องปรับตัวให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้เป็นสากลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถรองรับกับประชาคมอาเซียนได้ และเพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในบทความนี้ผู้เขียนจะแสดงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อประชาคมอาเซียน ซึ่งจะมีการอธิบายแนวคิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ ประชาคมอาเซียน และปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา สู่การเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้งสามเข้าด้วยกันเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบาย และทิศทางการบริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการ

คำว่า “การบริหาร” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Administration” หรือ “Management” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน เพราะเป็นคำเหมือน (Synonym) ในวงการราชการมักจะเลือกใช้คำว่า “Administration” ด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก เมื่อไม่ต้องการใช้คำที่มีความหมายหนักไปในทางการจัดการธุรกิจของเอกชน และประการที่สองเมื่อไม่ต้องการใช้คำที่จะทำให้เกิดความสับสน เพราะคำว่า “การจัดการ” (Management) จะมีความหมายแคบจำกัดลงไปว่าเป็นผู้บริหารงานขององค์กรแห่งใดแห่งหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น คำว่า “Management” จึงนิยมใช้ทางการบริหารธุรกิจ อย่างไรก็ตามทั้ง 2 คำนี้ก็มีความหมายที่เหมือนกันใช้แทนกันได้ แต่นิยมใช้ต่างกันในการบริหารราชการและวงการบริหารธุรกิจเท่านั้นเอง สำหรับการบริหารนั้นจะมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป 2) ต้องมีการกระทำหรือการดำเนินงานซึ่งมีลักษณะเป็นความพยายามร่วมกันระหว่างบุคคลกลุ่มนั้น และ 3) ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างมีเหตุผลเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการนั้น เป็นการร่วมมือกันดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการนำหลักทรัพยากรในการบริหารได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีจัดการ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้กระบวนการบริหาร (วิจิตร ศรีสอาน, 2552: 30) สำหรับองค์ประกอบของกระบวนการบริหารนั้นจะใช้แนวคิดของกุลิกและเออร์วิค (Gulick & Urwick) ซึ่งได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การบริหารงานบุคคลากร (Staffing) การตัดสินใจ (Decision making) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) การบริหารจัดการจึงจัดเป็นกิจกรรมที่คนหลายกลุ่มร่วมกันทำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยมีการนำหลักการบริหารมาใช้ทางการศึกษาด้วย ซึ่งหลักการบริหารในมหาวิทยาลัยสามารถแบ่งงานบริหารได้ ดังนี้

1. การจัดโครงสร้างการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้มีลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงานและระดับชั้นของการบังคับบัญชาที่มีความชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน โดยกระจายอำนาจการบริหารงานแก่วิทยาเขตต่าง ๆ ให้เกิดความคล่องตัว เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดอัตรากำลัง การสรรหาการพัฒนา การสร้างขวัญกำลังใจ การลงโทษ การให้ออก การสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมในหน่วยงานทั้งส่วนกลางและวิทยาเขต รวมทั้งการสร้างบรรยากาศและสภาพการทำงานที่ดี

3. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับหลักการของประชาคมอาเซียน ปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาและสร้างฐานข้อมูลทางวิชาการให้มีความทันสมัย รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับอาเซียน โดยการบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาสมรรถนะในการแข่งขันในระดับนานาชาติ

4. การบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนงานและโครงการที่ได้รับอนุมัติ โดยมุ่งเน้นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ จัดสรรงบประมาณโดยดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีและตอบสนองต่อภารกิจของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นรูปธรรม

5. การบริหารงานบริหารทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน การออกกฎระเบียบ การอำนวยการ การจัดระบบการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยวางระบบการบริหารงานเชิงรุกเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น ปรับปรุงระเบียบและข้อบังคับการบริหารงานที่เหมาะสม รวมทั้งกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่กำหนดไว้ภายใต้หลักธรรมาภิบาล

ดังนั้น จากแนวคิดการบริหารจัดการดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีภาระหน้าที่ทั้งด้านการสอน การวิจัย และการบริการสังคม ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แต่ภาระหน้าที่สำคัญที่สุดของมหาวิทยาลัยคือ ผลิตบุคลากรระดับสูงที่มีความรู้ความสามารถออกไปรับใช้ประเทศชาติและสังคม การวิจัยและการให้บริการวิชาการแก่สังคมเป็นภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความพร้อมทางวิชาการเป็นอย่างดี แม้ว่ามหาวิทยาลัยจะมีภารกิจแตกต่างจากสถาบันอื่น แต่การบริหารจะใช้ระบบราชการเหมือนระบบราชการทั่ว ๆ ไป จึงไม่สามารถตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและต่างประเทศ การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในรูปแบบเดิมที่มุ่งเน้นไปที่มีขนาดของโครงสร้างองค์การที่ใหญ่โต มุ่งเน้นเฉพาะการแก้ไขปัญหาบนฐานของกฎระเบียบที่เคร่งครัดตายตัว ซึ่งเป็นไปตามระเบียบราชการ การบริหารในรูปแบบนี้จึงไม่เพียงพอต่อการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับสถาบันได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่รุนแรงจากการรุกคืบของมหาวิทยาลัยต่างประเทศรวมทั้งภาวะคุกคามอื่น ๆ มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ได้รับผลกระทบถึงภาวะคุกคามดังกล่าวเช่นเดียวกัน จึงได้พยายามหาแนวทางเพื่อขจัดอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมโดยศึกษาว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีแนวทางเป็นอย่างไร เพื่อให้มหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถปรับตัวต่อการ

เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการของประชาคมอาเซียน และเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับการแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประชาคมอาเซียน

อาเซียน คือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) โดยการจัดตั้งในครั้งแรกมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและร่วมมือในเรื่องสันติภาพ ความมั่นคง เศรษฐกิจ องค์กรความรู้ สังคมวัฒนธรรม บนพื้นฐานความเท่าเทียมกัน และผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก อาเซียน ได้ก่อตั้งขึ้นโดย ปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมของผู้นำอาเซียน คือ "การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง" ทั้งนี้ เพื่อสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่งสามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศทุกด้าน โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียน ใน 3 มิติ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น "ครอบครัวเดียวกัน" ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิทัศน์ที่ดี โดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก (Pillar) คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนของประเทศอาเซียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (นิคม ชาวเรือ, 2556: 15)

ทั้งนี้ภายใต้การก่อตั้งนี้ต้องยึดหลักการสำคัญ คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน การศึกษานั้นจัดอยู่ในประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาคมด้านอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน การเตรียมความพร้อมของการศึกษาไทยจึงมีจุดมุ่งหมายดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 28)

1. การสร้างประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา ให้ประเทศไทยเป็น Education Hub มีการเตรียมความพร้อมในด้านกรอบความคิด คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ ที่จะมุ่งสร้างความตระหนักรู้ของคนไทยในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนไทยให้ เป็นคนของประชาคมอาเซียน พัฒนาสมรรถนะให้พร้อมจะอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการศึกษา โดยให้มีการร่วมมือกันใน 3 ด้านคือ ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา

2. ขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา ด้วยการสร้างความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ หลักสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประเทศอาเซียน มีการเพิ่มครูที่จบการศึกษาด้านภาษาอังกฤษเข้าไปในทุก ระดับชั้นการศึกษา เพื่อให้ นักเรียนไทยสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับภาคเอกชนในการรับอาสาสมัครเข้ามาสอนภาษาต่างประเทศ รวมถึงวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกันของประเทศในประชาคม ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงแนวคิดที่ปรากฏในปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา ดังนี้

4. ปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้พิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบาย ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถนำเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนัก และเตรียมความพร้อมของผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา โดยเน้นความสามารถในการรับรู้ที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์กับหลักสูตรและสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2. การพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา หมายถึง การพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน สามารถเรียนรู้ สร้างและประยุกต์ ใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง สามารถปฏิบัติงานและมีทักษะที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาประเทศเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญการ ที่สอดคล้องกับการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของนักศึกษา และการจัดทำแผนผลิตภัณฑ์ต่ออย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับประชาคมอาเซียน

3. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา หมายถึง การพัฒนามาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต ให้เป็นผู้มีความสามารถในการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและพลโลก มุ่งเน้นพัฒนามาตรฐานด้านธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยให้มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลโดยคำนึงถึงความหลากหลายและความเป็นอิสระทางวิชาการ รวมทั้งพัฒนามาตรฐานด้านการสร้างพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้การแสวงหา และการจัดการความรู้ตามแนวหลักการอันนำไปสู่สังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีทางการศึกษา หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการเปิดเสรีการศึกษา เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนทั้งด้านเอกสารวิชาการ บุคลากร และโครงสร้างการดำเนินงาน ประกอบด้วยการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษา ควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน การเตรียมบุคลากร ทั้งด้านทักษะ ทักษะคิด และสมรรถนะ โดยมียุทธศาสตร์ในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ที่เน้นทั้งด้านทักษะ ด้านภาษา ด้านการเจรจาต่อรอง ด้านการดำเนินการประชุม ด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

5) การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบ การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยให้พร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเพื่อรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคต โดยมีการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการศึกษาขององค์กร เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดชีวิต การเรียนรู้นอกห้องเรียน รวมทั้งการสร้างเยาวชนนักศึกษาให้พร้อมรับกับการทำงานและพัฒนาการทำงานควบคู่กับทักษะทางวิชาการ สามารถปรับตัวได้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์จะปรับตัวอย่างไร

5. บทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อประชาคมอาเซียน

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีปณิธานในการมุ่งสร้างบัณฑิตให้มีคุณสมบัติตามหลักพระพุทธศาสนา บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เน้นการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยมีภารกิจที่สำคัญคือ การผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปะและ

วัฒนธรรม และการผลิตงานวิจัยทางด้านพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นฐานองค์ความรู้และประยุกต์องค์ความรู้ต่าง ๆ ไปสู่การพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น แต่เนื่องจากกระแส โลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีเป็นต้นได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันในสังคมภายในประเทศและสังคมนานาชาติมากขึ้น แต่สภาพการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในปัจจุบันยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการบริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งในท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างรุนแรงดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนจึงได้สรุปเนื้อหาสาระจากแนวคิดทั้ง 3 ได้แก่ การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ ประชาคมอาเซียน และปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา โดยนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ดังนี้

1. เสริมสร้างสมรรถนะและเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตตามแนวพุทธศาสนา ให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล

แนวทางนี้มีเป้าหมายเพื่อจัดการศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ โดยบูรณาการด้วยหลักพระพุทธศาสนา เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมสูง มีความรู้ ทักษะวิชาชีพในสาขาตามมาตรฐานสากลที่สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งการนำเสนอยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ เนื่องจากหากพิจารณาถึงทิศทางของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับกับประชาคมอาเซียน สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ หลักการของประชาคมอาเซียน เนื่องจากการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ของสังคมอาเซียนและสังคมโลกที่มีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะแนวโน้มการบริหารการอุดมศึกษาไทยไม่ได้เป็นไปในทิศทางที่รัฐบาลไทย หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสามารถกำหนดได้เองทั้งหมด หรือแม้แต่แต่ละมหาวิทยาลัยก็ไม่สามารถจะดำเนินการอย่างเป็นเอกเทศได้ แต่จะถูกปัจจัยสภาพโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นกระแสระดับโลกผลักดันและขับเคลื่อนให้ไปในทิศทางมหาวิทยาลัยต่างต้องจับตามอง รวมทั้งความทันสมัย (Modernization) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งความรู้อันทันสมัยในรูปของทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีข่าวสาร โดยมีการปฏิรูปและการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับการคาดการณ์แนวโน้มอนาคตที่จะมาถึง เพื่อเตรียมพร้อมรับได้อย่างเท่าทัน อันจะนำพามหาวิทยาลัยให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีแนวโน้มที่จะสร้างและพัฒนาจุดแข็งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านของตนพร้อม ๆ กับการเกิดสภาพของหลักสูตรการศึกษากระแสหลักที่คล้ายคลึงกันทั่วทั้งโลก และการพยายามทำให้ต้นทุนทางการศึกษาลดต่ำลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพของโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของโลกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านองค์ความรู้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งนี้จากการที่มหาวิทยาลัยในอาเซียนมุ่งแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองดังกล่าว ทำให้เกิดการแข่งขันทางการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษามีทรัพยากรจำกัด อีกทั้งผู้เรียนต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียนมีโอกาเลือกสถาบันอุดมศึกษาได้มากขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างพยายามพัฒนาตนเองให้แข่งขันได้ ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาจึงมีแนวโน้มสู่การค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะที่ถนัดเชี่ยวชาญ และมีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อทุ่มทรัพยากรในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการสอนที่เป็นจุดเด่นนั้นได้อย่างมีคุณภาพ และแตกต่างจากสถาบันอื่น อาทิ มหาวิทยาลัยบางแห่งอาจเน้นด้านการท่องเที่ยว โดยการสอนทุกสาขา ควรมีแกนหลักวิ่งเข้าหาเรื่องท่องเที่ยว เช่น สาขาบริหารธุรกิจที่เฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเป็นหลักมิใช่การบริหารธุรกิจทั่วไป เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

ประเด็นต่อมาคือ การผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากลมหาวิทยาลัยสงฆ์ ต้องพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยทั่วไปจะมีลักษณะเหมือนกัน ทำให้สร้างความรู้หรือเทคโนโลยีออกมาในลักษณะคล้าย ๆ กัน ไม่มีความหลากหลาย ซึ่งสิ่งนี้เป็นจุดอ่อนของหลักสูตรในมหาวิทยาลัยทั่วไป เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองความต้องการ และแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ สาเหตุเพราะชุมชนชนบทของประเทศกว่าร้อยละ 70 ที่มีความทุกข์ยาก มีปัญหาต้องการเทคโนโลยีหรือความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้น หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องมีความหลากหลาย เพื่อผลิตบัณฑิตหลากหลายสาขาให้ออกไปรับใช้ชุมชนได้บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคต จึงควรจะเป็นศูนย์ประสานงานกับภาคเอกชนในเรื่องของฐานข้อมูล ในเรื่องของ E-commerce, E-industry, E-society หรือไปถึง E-education, E-learning โดยมหาวิทยาลัยจะต้องสร้างระบบนี้ให้เข้มแข็ง เพราะเป็นจุดที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียนและมหาวิทยาลัยทั่วโลกได้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้ฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีความเข้มแข็งโดยใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในภูมิภาคต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์ประสานงานร่วมกัน นอกจากนี้ผู้ที่รับผิดชอบเรื่องการบริหารจัดการ ต้องหามาตรการที่จะสร้างอาจารย์ผู้สอนให้มีคุณธรรมจริยธรรมและจิตสำนึก รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องของงานสอนและงานวิจัยให้มากขึ้น มหาวิทยาลัยเป็นของประชาชน ดังนั้นก็ต้องทำเพื่อประโยชน์ของสังคม สิ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรทำประการแรก คือต้องทำความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของสังคม จุดเด่น-จุดด้อย และตั้งคำถามกับตนเองว่า ขณะนี้ได้ดำเนินการอะไรไปบ้างแล้ว เพื่อจะได้วางแผนว่าจะกระทำการสิ่งใดต่อไปอีกในอนาคต ประการต่อมา ต้องพิจารณาว่าจะให้ความสนใจต่อปัญหาสังคมมากน้อยเพียงใด จริงจังหรือไม่ ซึ่งทั้งสองประการนี้ เป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องให้

ความสำคัญและต้องทำหน้าที่อย่างมีคุณภาพมิใช่หน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน และวิจัย เท่านั้น

2. สร้างสรรค์นวัตกรรมงานวิจัยและองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อเป็น ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งอาเซียน (Buddhism Education Hub)

แนวทางนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมประยุกต์ด้วยหลักธรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประชาสังคมแห่งอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนำเสนอยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากกระแสของโลกยุคโลกาภิวัตน์ และการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้มหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่งได้พยายามพัฒนาองค์ความรู้เพื่อยกระดับความสามารถของตนเองให้แข่งขันกับนานาชาติได้ โดยพัฒนาตนให้เป็นมหาวิทยาลัยด้านการวิจัย เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศด้านการวิจัย เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทยที่มีอัตลักษณ์ทางด้านพุทธศาสนา จึงได้พัฒนาวิชาการและการวิจัยทางพุทธศาสนาสู่ความเป็นเลิศในประชาคมอาเซียน และสร้างเครือข่ายด้านการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์กับสถาบันอุดมศึกษา/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและในอาเซียนในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาแห่งอาเซียน (Buddhism Education Hub)

ทั้งนี้ จากสภาพของความจำกัดทางทรัพยากร และการแข่งขันทางการศึกษาที่รุนแรง ประกอบกับความต้องการขยายตลาดทางการศึกษาไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ให้มากขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างมุ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกมากขึ้น เพื่อเสริมจุดอ่อนจุดแข็งกันและกัน แบ่งปันหรือระดมทรัพยากร ทำวิจัย หรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้เรียน ฯลฯ เป็นการเพิ่มอำนาจการเจรจาต่อรองในประเด็นต่าง ๆ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือหรือการสร้างหุ้นส่วน มีอยู่ในหลายระดับ อาทิ การค้า ลิขสิทธิ์ เครือข่ายและการรวมกลุ่ม การร่วมลงทุน และควบหรือรวมกิจการ ฯลฯ โดยมีแนวโน้มพัฒนาในการสร้าง Brand name ร่วมกันระหว่างเครือข่าย มหาวิทยาลัยสงฆ์ จึงจำเป็นต้องพัฒนาเครือข่ายการวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ โดยสร้างความร่วมมือทางการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงาน ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ในอาเซียน มีการสนับสนุนทุนวิจัยระดับปริญญาเอก ทุนพัฒนาอาจารย์และทุนสนับสนุนเพื่อผลิตงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย เช่น ในการประชุมทางวิชาการระดับภูมิภาคและวารสารทางวิชาการในระดับนานาชาติ เป็นต้น เพื่อพัฒนางานวิจัยให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติและหลักการของประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาจะมุ่งผลิตผลงานวิจัย เนื่องจากสภาพการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาที่รุนแรงขึ้นส่งผลให้มหาวิทยาลัยบางแห่งอาจปรับยุทธศาสตร์ไปสู่ทิศทางการมุ่งผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ โดยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมการวิจัยใหม่ ๆ จนเป็นที่รู้จักและ

ยอมรับจากนักศึกษาทั่วโลก ทั้งยังเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้เข้าสู่มหาวิทยาลัยด้วย อย่างไรก็ตามการพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ยังมีลักษณะของมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการผลิตผลงานวิจัยที่มี

3. บริการวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาแก่ประชาคมสังคมอาเซียนเพื่อแก้ไขปัญหาและความท้าทายในภูมิภาค

แนวทางนี้มีเป้าหมายเพื่อเป็นแหล่งบริการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านพุทธศาสนาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาสังคมอาเซียน และมีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งการนำเสนอยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน จะมีการสร้างเครือข่ายที่หลากหลายมากขึ้นทั้งระหว่างมหาวิทยาลัยด้วยกันเอง ระหว่างสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หรือกับองค์กรประเภทอื่น ๆ เช่น องค์กรธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรภาคประชาการ ฯลฯ โดยอาจจะมีขอบข่ายของเครือข่ายที่กว้างขวางไปทั่วโลก หรืออาจเป็นเครือข่ายแบบเหมือนจริงที่ไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนในการสร้างสถานที่หรือเคลื่อนย้ายบุคลากรและทรัพยากรมากนัก แต่เชื่อมโยงเครือข่ายด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการสร้างเครือข่ายทางการศึกษานี้ จะทำให้บริการทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ นับตั้งแต่ก่อนการก่อตั้งประชาคมอาเซียนขึ้น ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสารสนเทศ ด้านการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการจัดความยากจน ด้านการพัฒนาชนบทด้านการพัฒนาและส่งเสริมสวัสดิการสังคม ด้านการจัดการด้านภัยพิบัติ ด้านแรงงานและด้านอื่น ๆ ความร่วมมือดังกล่าวนี้เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน

ทั้งนี้ในขณะที่ปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในสังคมอาเซียนและสังคมโลกมีความซับซ้อนมากขึ้น มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานที่จะต้องเข้าถึงพรมแดนความรู้และเสนอความคิดเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ จึงต้องนำตัวเองไปพร้อมกับส่วนต่าง ๆ ของสังคมในลักษณะเครือข่าย เพื่อสามารถตามทันองค์ความรู้ ประเมินผล แก้ไขปัญหาปรับตัวและวางแผนเชิงรุกทางการศึกษาได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสภาพการแข่งขันทางการศึกษารุนแรงขึ้นทำให้มหาวิทยาลัยก็จะมีสภาพเช่นเดียวกับองค์กรทางธุรกิจอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มในการร่วมมือกันมากขึ้นเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือมหาวิทยาลัยคู่แข่งและเป็นการลดคู่แข่งชั้นลง เพราะต่างหันมาร่วมมือเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในลักษณะ win-win มากขึ้น ประกอบกับความจำกัดบุคลากรมีจุดแข็งจุดอ่อนของแต่ละมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน ทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถแข่งขันและดำรงกิจการ

อยู่ได้ ดังนั้นการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยจึงถูกผลักดันให้ต้องสร้างเครือข่ายมากยิ่งขึ้น อันเป็นการทำให้เกิดการเสริมสร้างแล้วได้ผลที่มากกว่าหนึ่งบวกหนึ่งได้เท่ากับสอง (Synergy) เพื่อเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนของมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายร่วมกันได้

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งก็เช่นเดียวกันจะต้องสร้างเครือข่าย โดยมุ่งพัฒนา เครือข่ายการเรียนรู้ทางด้านพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชาติ และพัฒนาบทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในการเป็นศูนย์แห่งความรู้ทางพุทธศาสนา (Buddhism Knowledge Center) ของอาเซียน โดยการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อให้เกิดการบริการทางวิชาการแบบสหวิทยาการ โดยมีเป้าหมายเพื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ซึ่งจะต้องปรับตัว คือ การพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมและปรับพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมหลายเผ่าพันธุ์ของสังคมไทยและสังคมโลกยุคใหม่ การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารกับสังคมอาเซียนและสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. บูรณาการแหล่งการเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลายของอาเซียนให้มั่นคงและยั่งยืนภายใต้เอกลักษณ์เดียวกัน

แนวทางนี้มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการเผยแพร่และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการแลกเปลี่ยนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภูมิภาคต่าง ๆ และระหว่างประเทศ ซึ่งการนำเสนอยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากอาเซียนได้ตั้งเป้าหมายการจัดประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมุ่งหวังในการเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน และมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยในแผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (พ.ศ. 2552-2558) ได้ระบุถึงการสร้างอัตลักษณ์อาเซียนเขียนไว้ว่า “อัตลักษณ์อาเซียนเป็นพื้นฐานด้านผลประโยชน์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นตัวตนร่วมกัน จารีต ค่านิยม และความเชื่อ รวมทั้งความปรารถนาในฐานะประชาคมอาเซียน อาเซียนจะส่งเสริมการตระหนักและมีความร่วมมือกันในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันท่ามกลางความแตกต่างในทุกชนชั้นของสังคม”

“อัตลักษณ์” หรือเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเฉพาะที่เด่น หรือเฉพาะของคนกลุ่มหนึ่ง หรือชาติหนึ่ง อัตลักษณ์ของอาเซียน คือ ลักษณะที่เด่นหรือเฉพาะร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศแต่ละประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนต่างก็มีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของตน มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ก็มีลักษณะเด่นหรือจำเพาะและวัฒนธรรมที่ร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งควรจะเป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน ซึ่งได้แก่ “จิตวิญญาณของอาเซียน การเอื้ออาทรและแบ่งปัน” (Spirit of ASEAN-Caring and Sharing) การสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียน “จิตวิญญาณของอาเซียน การเอื้ออาทรและช่วยเหลือกัน” จะต้องอาศัยความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียน ในการปลูกฝังจิตวิญญาณของอาเซียนซึ่งจะนำไปสู่

อัตลักษณ์ของอาเซียน ศาสนาและวัฒนธรรมมีบทบาทที่สำคัญ แม้แต่ละประเทศจะนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่ทุกศาสนาก็มีเป้าหมายตรงกัน คือ ต้องการให้ศาสนิกชนของทุกศาสนาเป็นคนดี มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน และช่วยเหลือกัน ทำประโยชน์ให้แก่มนุษย สันคม และโลกาภิวัตน์ของศาสนาต่าง ๆ จึงต้องมีความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ร่วมมือกันในการนำพลังของศาสนา การป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมในการพัฒนาสังคมและการสร้างประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้ในการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน อาเซียนมีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน โดยส่งเสริมการสงวนและอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาคมว่าจะส่งเสริมความตระหนักรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาค และความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก รวมทั้งปกป้อง ความเป็นเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมอาเซียนในภาพรวม โดยกระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับหน่วยงานและทุกภาคส่วนในสังคมได้เตรียมพร้อมสังคมไทยสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยซึ่งเป็นองค์กรทางพุทธศาสนาและมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมของไทย จะต้องพัฒนามหาวิทยาลัยสงฆ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพุทธศาสนาแห่งอาเซียน และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของสื่อการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายทางวัฒนธรรมและเครือข่ายพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจศาสนา ประเพณี ความเชื่อที่แตกต่างในประชาคมอาเซียน มีการจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้กับนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมทั้งส่งเสริมการสร้างภาพตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์วัฒนธรรมของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน โดยจัดกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษาและเยาวชนอาเซียน

5. พัฒนาระบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยที่บูรณาการเข้ากับระบบสากลให้มีมาตรฐานในการรองรับกับประชาคมอาเซียน

แนวทางนี้มีเป้าหมายเพื่อการเป็นองค์กรสมัยใหม่ที่มีคุณภาพมาตรฐาน และมีรูปแบบที่เป็นสากลสามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งการนำเสนอยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากในอนาคตมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนจะมีลักษณะเป็นองค์กรธุรกิจมากขึ้น เช่น จะมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพแบบองค์กรธุรกิจ การขยายการเปิดสาขาของมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ การขยายช่องทางในการให้บริการทางการศึกษา เช่น การศึกษาทางไกลผ่าน

เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างหลักสูตรร่วมกับองค์การทำงานที่มีชื่อเสียงเพื่อดึงดูดผู้เรียนเข้ารับการศึกษา การเปิดหลักสูตรเข้มข้นระยะสั้นเฉพาะด้านตามความต้องการของตลาดการศึกษา การเปิดสาขาวิชาที่สามารถทำรายได้สูง การยุบ การลดขนาด การรวมหรือการลดการให้ความสำคัญของสาขาที่ไม่ให้ผลตอบแทนสูงลงเป็นต้นซึ่งทำให้ผลประโยชน์ทางธุรกิจจะเข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษามากขึ้น และอาจมีผลบางส่วนต่อการลดคุณภาพทางการศึกษาลงได้หากขาดความระมัดระวังและความสมดุล โดยสิ่งที่กล่าวมานี้มีสาเหตุมาจากการขยายขอบเขตการแข่งขันทางการศึกษา การก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมที่ทันสมัย ทำให้ผู้คนสามารถเลือกเรียนได้ในมหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดว่าต้องอยู่ในพื้นที่ มหาวิทยาลัยต่างแข่งขันขยายช่องทางการบริการทางการศึกษามากขึ้น เช่น การศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ การขยายสาขาของมหาวิทยาลัย อีกทั้งการเปิดเสรีทางการศึกษาจะทำให้เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการแข่งขันทางการศึกษาถูกคลายออก เป็นผลให้สภาพการแข่งขันทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากจะมีจำนวนผู้เรียนเข้าสู่การศึกษาระดับนี้มากขึ้น

ทั้งนี้เพราะการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับการที่รัฐอุดหนุนทางการศึกษาในอัตราส่วนที่ลดลงเพราะรัฐต้องปรับการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสมดุลกับด้านอื่นที่ไม่สามารถอุดหนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งหมดให้กับกลุ่มคนในระดับนี้ ซึ่งจะมีมากขึ้นในอนาคตได้ อีกทั้งการตระหนักถึงความไม่คุ้มค่าในการทุ่มงบประมาณอย่างมากเกินสมควรให้กับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เพราะการศึกษาระดับนี้ให้ผลตอบแทนต่อสังคมต่ำกว่าผลตอบแทนจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้ทำให้มหาวิทยาลัยต่างต้องปรับการบริหารให้เป็นไปในเชิงธุรกิจที่มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และสามารถหาแหล่งเงินทุนในการพึ่งตนเองให้มากขึ้นทั้งเพื่อสามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ในอนาคต

มหาวิทยาลัยสองแห่งทั้งสองแห่งจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้บูรณาการเข้ากับระบบสากลมีมาตรฐานในการรองรับกับประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการบนฐานอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องด้วยความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การเรียนแบบ e-education หรือ e-learning เป็นที่นิยมมากขึ้น โดยในอนาคตจะมีการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เนื้อหาหลักสูตรบนฐานอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การอยู่รอด การดึงดูดผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการผลิตผู้เรียนให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนาห้องสมุดที่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยรองรับการศึกษาค้นคว้าและการเรียนรู้ ในระดับมหาวิทยาลัยมีการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้เกิดกิจการที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ จนเกิดเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่มีสถานที่ตั้งหรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยเสมือนจริง (Virtual University) ซึ่งจะมีประโยชน์ในการเพิ่มโอกาส

เข้าสู่การอุดมศึกษามากขึ้น รวมถึงผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล อย่างไรก็ตาม ข้อพึงระวังในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ คือ คุณภาพการจัดการศึกษาที่ต้องการควบคุมและประเมินผลอย่างเข้มงวด

6. สรุป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อประชาคมอาเซียน ต้องเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระในการบริการงานด้านวิชาการ มีลักษณะเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนตนเองได้รวดเร็ว คล่องตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยี ทั้งนี้ การที่มหาวิทยาลัยสงฆ์จะสามารถดำเนินการกิจตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าวให้บรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งรวมของวิทยาการและนักวิชาการจำนวนมาก จำเป็นต้องมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน (Autonomy) ทั้งด้านการบริหาร วิชาการ บริหารงบประมาณและบุคลากรและมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) เพื่อสามารถคิดค้น แสวงหาความรู้ ความจริง เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมและเพื่อพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการให้กับประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศ ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสถาบันซึ่งมีต่อสังคมและประเทศชาติ ภายใต้การกำกับและตรวจสอบโดยรัฐและประชาชน การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีเอกภาพในนโยบาย แต่มีความหลากหลายในรูปแบบและวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง เน้นการระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์การท้องถิ่นชุมชนและประชาชน ทั้งในระดับอาเซียนและระดับนานาชาติต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

ขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อประชาคมอาเซียน อันจะทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เข้าใจถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการ สามารถนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการให้ดีขึ้น ดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้มีการเตรียมความพร้อม เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยมีการจัดทำแผนงานพัฒนาองค์กรและแผนพัฒนาการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยเปิดสอนหลักสูตรอาเซียนศึกษา และจัดตั้งศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน มีการศึกษาและค้นคว้าวิชาการทางด้านพุทธศาสนาร่วมกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และศักยภาพในการพัฒนาเฉพาะทาง รวมทั้งควรจะมีการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านพุทธศาสนา จากประเทศเพื่อนบ้านและต่างประเทศมาประชุมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2. สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งความรู้อันทันสมัย และเป็นแหล่งถ่ายทอดเครือข่ายการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และพัฒนาองค์กร

ความรู้ให้มีความทันสมัยในทุก ๆ ด้าน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีนโยบายเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคมชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมชุมชนและท้องถิ่น

3. สถาบันอุดมศึกษาจะแสวงหาเอกลักษณ์ด้านคุณภาพและความแตกต่าง เนื่องจากสภาพการแข่งขันด้านการศึกษาที่มีความรุนแรงขึ้น ผู้เรียนจึงมีโอกาสเลือกสถาบันอุดมศึกษาได้มากขึ้น ส่งผลทำให้สถาบันอุดมศึกษาต่างพยายามจะพัฒนาตนเองให้สามารถแข่งขันได้ ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะที่ถนัด ทำได้ดีมีความเชี่ยวชาญ และมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น โดยเปิดตลาดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนากับประเทศ ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาทั้งมหายานและเถรวาท

4. มหาวิทยาลัยสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสม โดยพัฒนาระบบแผนงาน กลยุทธ์ขององค์กร งานประชาสัมพันธ์ และแนวทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และกระแสสังคมที่มุ่งสู่อุดมศึกษาอันเปิดกว้าง และควรมีการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน เพราะจะทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ช่วยสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขัน อีกทั้งจะช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรที่อยู่ภายในองค์กรได้

ดังนั้น องค์กรที่จะได้เปรียบในการแข่งขัน และสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย สงฆ์ก็เช่นเดียวกัน ควรจะตระหนักและให้ความสำคัญกับแรงผลักดันที่มาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ แรงผลักดันจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ผู้บริหารในปัจจุบันจะต้องตื่นตัวและรู้เท่าทันความเป็นไปของเศรษฐกิจ ทั้งภายในประเทศและระดับโลก เพราะต้องอยู่ท่ามกลางการแข่งขันแย่งชิงลูกค้า ขณะที่ทรัพยากรต่าง ๆ ก็มีอยู่อย่างจำกัด แรงผลักดันจากปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสามารถจะกำหนดได้จากทัศนคติ ความต้องการ ความคาดหวัง การศึกษา ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของผู้คนในสังคม แรงผลักดันจากปัจจัยทางด้านกฎหมายและการเมือง ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ออกโดยรัฐบาล เพื่อจะกำหนดและควบคุมการประกอบกิจการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย และแรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินขององค์กรได้เร็วมาก องค์กรใดที่ต้องการอยู่รอดและเพิ่มความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ผู้บริหารจะต้องพัฒนาและจัดหาเทคโนโลยี เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยอย่างเร่งด่วน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนี้อาจเป็นแนวทางในการบริหาร การเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์. “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- ดร.ณัฏฐ์ ตติยะลาภะ. มหาวิทยาลัยไทยในยุคทุนนิยม โลกาภิวัตน์: จุดปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์. มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทาย. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. 1 (2), 2554.
- นิคม ชาวเรือ. **ครอบครัวอาเซียน**. กรุงเทพฯ: บริษัทนกยูงพับลิชชิงจำกัด, 2555.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. **มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2552.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2556). **มาตรฐานการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยใน 5 ปี ข้างหน้า**. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ทเพรส, 2556.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชัย. **มหาวิทยาลัยไทยจะอยู่รอดได้หรือไม่**. กรุงเทพฯ: คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559.
- Daft, Richard L. **Nization Theory and Design**. (4th edition). Singapore: West Orga. Drucker, Peter F. (1975). **Management Challenges for the 21st Century**. New York: Harper Business, 1992.
- Fayol, Henri. **General and Industrial Management**. London: Sir Isaac Pitman & Sons Ltd, 1949.
- Higher Educational Committee. **Higher Education Planning Frameworks for 15 Years Vol. 2. (2008-2012)**. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 2008.
- Khantip Chinnasettawong. **The Strategy for Running Basic Education to ASEAN Community**. Bangkok: Silpakorn University Press, 2013.
- Simon, Herbert A. **Administrative Behavior**. New York: MacMillan. Wheelen, Thomas L. and Hunger, David. (2004). **Strategic Management and Business Policy**. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall, 1996.